

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

Riigikohtu praktika kriminaal- ja väärteoasjades

jaanuar–aprill 2018

Aktuaalse praktika ülevaade

Kaido Sikka
analüütik

Kirti Jürimäe

Tartu

2018

SISUKORD

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALNE PRAKTIKA	4
2.1. MATERIAALÕIGUS	4
2.1.1. Juhtimisõiguse peatumine ei tähenda juhtimisõiguse puudumist (4-17-4621/22) ...	4
2.1.2. Süüdlase varasema elukäigu hindamisel karistusregistri arhiiviandmetele tuginemine (1-14-10087/66).....	4
2.1.3. Soodustuse mitte-eesmärgipärane kasutamine (KarS § 210 lg 2 teine alternatiiv) (1-16-8601/66)	5
2.1.4. Ametiühingu valitud esindaja õigus takistamatult tutvuda töötajate töökorralduse ja tingimustega ametiühingute seaduse (AÜS) § 26 ² mõttes (4-17-3766/25)	6
2.1.5. Kelmuse süüteoosseis liisingulepingu puhul (1-13-5173/196)	6
2.1.6. Süüdimõistetud arvamus vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta (1-14-10087/66)	7
2.1.7. Juhatuse liikme poolt tehingu tegemine (ainu)osaniku nõusolekuta (1-16-4197/76)	7
2.1.8. Asja omandi üleandmine lühikeseks ajaks ei muuda asjaõiguslepingut automaatselt näilikuks (4-16-9132/51)	8
2.2. MENETLUSÕIGUS.....	9
2.2.1. Süüdistatava varasem karistus kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 268 lg 5 tähenduses (1-17-1327/52)	9
2.2.2. Alaealiste õigusrikkumistele reageerimise korra muudatused (1-17-8281/21).....	10
2.2.3. Jälitustoimingutega kogutud teabe tutvustamata jätmise (1-17-7461/23 ja 1-17-8049/13).....	10
2.2.4. Rahatrahvi määramine kohtuistungile mõjuva põhjuseta ilmumata jätmise eest (1-16-10503/126)	11
2.2.5. Vara arestimine laiendatud konfiskeerimise tagamiseks (1-17-8625/22)	12
2.2.6. Väärteoasja õigeks lahendamiseks oluline muu asjaolu väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 180 lg 5 mõttes (4-16-3674/13)	13
2.2.7. VTMS § 180 vastavus põhiseadusele osas, milles see ei näe teistmise alusena ette teises väärteoasjas jõustunud kohtuotsusega kindlaks tehtud asjaolu (4-16-3674/13).....	13
2.2.8. Teo toimepanemise aja ja koha kajastamine väärteoprotokollis (4-17-3969/37)...	14

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

01.01.2018–30.04.2018 tegi Riigikohtu kriminaalkolleegium põhistatud lahendeid 14 kriminaalasjas ja viies väärteoasjas, sealhulgas kolleegiumi kogu koosseisu poolt ühes kriminaalasjas ja ühes väärteoasjas.

Nimetatud perioodil puudutasid kriminaalkolleegiumi lahendid erinevaid süüteoaliike nagu näiteks varavastaseid, isikuvastaseid, liiklusalaseid süütegusid. Materiaalõiguse osas puututi kokku nii üldosa kui ka eriosaga seotud probleemidega, teiste hulgas näiteks kelmuse, soodustuskelmuse, omastamise ning vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamisega.

Menetlusõiguses kerkisid vaatlusalusel perioodil esile samuti nii üld- kui ka eriosa küsimused, sealhulgas jälitustoimingutega kogutud teabe tutvustamata jätmise vaidlustamise, mõjuva põhjuseta kohtuistungile ilmumata jätmise eest trahvimise ning vara arestimisega laiendatud konfiskeerimise tagamiseks vara arestimise probleemid.

Vaatamata sellele, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et **Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites**. Alljärgnevas ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

2. AKTUAALNE PRAKTIKA

2.1. MATERIAALÕIGUS

2.1.1. Juhtimisõiguse peatumine ei tähenda juhtimisõiguse puudumist ([4-17-4621/22](#))

Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas lahendis 4-17-4621/22, et juhtimisõiguse peatumine ei tähenda juhtimisõiguse puudumist.

Kriminaalkolleegium juhtis tähelepanu asjaolule, et alates **1. juulist 2011** kehtiv liiklusseadus (LS) tunneb lisaks juhtimisõiguse peatamisele (LS § 124), äravõtmisele (LS § 125) ja kehtetuks tunnistamisele (LS § 126) ka juhtimisõiguse peatumist, mis tähendab mootorsõiduki juhtimise ajutist keelamist (LS § 124 lg 1) juhul, kui lõpeb juhiloa kehtivusaeg (LS § 124 lg 3 p 1) või kui saabub juhi järgmise tervisekontrolli tähtpäev (LS § 124 lg 3 p 2). LS § 94 lg 1 määratleb juhtimisõiguse mõiste, mille kohaselt võib mootorsõidukit juhtida isik, kellel on vastava kategooria mootorsõiduki juhtimise õigus ning kelle juhtimisõigust ei ole peatatud, ära võetud või kehtetuks tunnistatud või keda ei ole juhtimiselt kõrvaldatud. **Eeltoodu tähendab, et juhtimisõiguse LS § 124 lg 3 p-i 1 alusel peatumine ei too kaasa juhtimisõiguse kaotamist, kuivõrd LS § 94 lg 1 ei nimeta seda nn negatiivse asjaoluna, mis välistaks isiku juhtimisõiguse. LS § 124 lg 1 kohaselt tingib juhtimisõiguse peatumine vaid ajutise keelamise, mida on juba keeleliselt raske samastada juhtimisõiguse äravõtmise või kehtetuks tunnistamisega.**¹

Kriminaalkolleegium juhtis tähelepanu sellele, et kuigi juhtimisõiguse peatumine ei ole võrdsustatav juhtimisõiguse puudumisega, on LS § 124 lg 1 alusel sellises olukorras siiski ajutiselt keelatud mootorsõidukit juhtida. Kriminaalkolleegium leidis, et peatunud juhtimisõigusega mootorsõiduki juhtimine on karistatav liiklusnõuete muu rikkumisena LS § 242 lg 1 järgi.²

2.1.2. Süüdlase varasema elukäigu hindamisel karistusregistri arhiivandmetele tuginemine ([1-14-10087/66](#))

Lahendis 1-14-10087/66 kordas Riigikohtu kriminaalkolleegium varem väljendatud seisukohta, mille kohaselt karistusseadustiku (KarS) § 76 lg 4 (vangistusest tingimisi ennetähtaegne vabastamine) alusel tehtud otsustus, mis rajaneb süüdlase varasema elukäigu hindamise osas karistusregistri arhiivi kantud andmetel, on vastuolus karistusregistri seaduse (KarRS) § 5 lg-te 1 ja 2 nõuetega.³ Viimati osutatud sätetes väljendub seadusandja õiguspoliitiline otsustus, mis lähtub arusaamast, et toimepandud süüteo eest määratud või mõistetud karistuse järeلمid ei peaks üldjuhul saatma isikut kogu tema elu, vaid seaduses ette nähtud tähtaegade möödumisel karistus kustub (kehtiva seaduse puhul sisalduvad karistusandmete kustutamise tähtajad KarRS §-s 24). **Karistamisest tingitud piirangute säilimine määramata aja vältel ja eranditult kõigil juhtudel võib kaasa tuua isikute põhiõiguste ebaproportsionaalse riive, kuna siis ei saaks arvestada isiku vahepealset õigusküülekas käitumist.**⁴ Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine sisuline eeldus on isiku edasine õigusküülekas käitumine. Nimetatud eelduse täidetust saab KarS § 76 lg 4 kohaselt hinnata esmajoones selle kaudu, kuidas isik ennast karistuse kandmise ajal ülal on pidanud ja kas ta on täitnud individuaalses täitmiskavas ette nähtud

¹ RKKKo 20.04.2018, 4-17-4621/22, p-d 13 ja 14.

² RKKKo 4-17-4621/22, p 17.

³ RKKKo 07.02.2018, 1-14-10087/66, p 31. Vt ka RKKKm 3-1-1-12-17, p 29; RKKKo 3-1-1-70-16, p-d 9 ja 10.

⁴ RKKKo 1-14-10087/66, p-d 31–32.

eesmärgid. Süüdlase resotsialiseerumise võimalusi tuleb seejärel hinnata ka isiku elutingimuste ja ennetähtaegse vabastamisega kaasneda võivate tagajärgede kaudu. **Kuna KarS § 76 lg-s 4 kirjeldatud asjaolusid peab kaaluma kogumis, on kohus õigustatud tõdema, et süüdimõistetut ei saa vabastada, kuna kuriteo toimepanemise asjaoludest või isiku varasemast elukäigust lähtuv ohuprognosis annab küllaldase põhjuse arvata, et ta jätkab vabaduses kuritegude toimepanemist.**⁵

Kohtu poolt isiku varasemale elukäigule antav hinnang on seotud muu hulgas otseselt sellega, missuguseid süüdimõistetute karistusandmeid kohus arvestab. Hindamise esemeks olevast teabest sõltub ka hinnang süüdlase varasema elukäigu ja tema edasise käitumise kohta. **Järelikult oleks karistusregistri arhiivi kantud andmetel süüdlase varasemat elukäiku iseloomustava teabena KarS § 76 lg-s 4 sätestatud otsustuse tegemisel vahetu mõju sellele, kas süüdimõistetute ennetähtaegne vabastamine on põhjendatud. Õigusliku tähendusega kustunud karistatust puudutavate andmete arvesse võtmine pole sellises olukorras aga KarRS § 5 lg 1 mõttes lubatav.**⁶

Karistusregistri arhiivis olevate andmete kasutamise keeld pole ennetähtaegse vabastamise menetluses absoluutne. **KarRS § 20 lg 1 p 8 järgi on vanglateenistusel õigus saada karistusregistri arhiivis asuvaid andmeid kinnipeetava või kriminaal-hooldusaluse kriminogeensete riskide hindamise eesmärgil.** Kuna kriminogeenseid riske puudutav hinnang kujundatakse koostoimes muu kinnipeetavat iseloomustava teabe ning teiste teguritega, pole arhiivandmetel selles kontekstis siiski eraldi õiguslikku tähendust.⁷

2.1.3. Soodustuse mitte-eesmärgipärane kasutamine (KarS § 210 lg 2 teine alternatiiv) ([1-16-8601/66](#))

Lahendis 1-16-8601/66 käsitles Riigikohtu kriminaalkolleegium soodustuskelmuse ühte alternatiivi (soodustuse mitte-eesmärgipärast kasutamist).

Kriminaalkolleegium asus seisukohale, et **soodustuse mitte-eesmärgipäraseks kasutamiseks ei ole rahastuslepingute sõlmimine kui pelgalt vaid soodustuse vormistamisega seonduv ega ka teise isiku volitamine ning talle pangakaardi üleandmine.** Selline teise isiku volitamine ja pangakaardi üleandmine laiendavad küll soodustuse eesmärgipärase kasutamise tegevate subjektide ringi, aga ei tähenda veel soodustuse mitte-eesmärgipärast kasutamist objektiivse teokoosseisu mõttes. **Samuti ei täida soodustuse mitte-eesmärgipärase kasutamise kui kuriteo koosseisu projekti finants- ja lõpparuande esitamata jätmine.**⁸

Analüüsi autorid juhivad selle kriminaalasja puhul tähelepanu ka riigikohtunik Eerik Kergandbergi [eriarvamusele](#). Eriarvamuses selgitas E. Kergandberg esmalt, et KarS § 210 lg 2 teise alternatiivi puhul puudub erinevalt teistest kelmuse liikidest objektiivses koosseisus kelmusele iseloomulik tunnus – petmine/petmistegu. Lisaks viitas E. Kergandberg eriarvamuses sellele, et edaspidi pöörataks rohkem õiguslikku tähelepanu KarS § 210 koosseisuelemendile – *majandustegevuses osalev isik*. Seda eriti juhul, kui soodustuse saajaks on mittetulundusühing.⁹

⁵ RKKKo 1-14-10087/66, p 33. Vt ka RKKKm 3-1-1-12-17, p-d 20–21.

⁶ RKKKo 1-14-10087/66, p 34.

⁷ RKKKo 1-14-10087/66, p 35.

⁸ RKKKo 24.04.2018, 1-16-8601/66, p-d 18 ja 19.

⁹ RKKKo 1-16-8601/66. E. Kergandbergi eriarvamus.

2.1.4. Ametiühingu valitud esindaja õigus takistamatult tutvuda töötajate töökorralduse ja tingimustega ametiühingute seaduse (AÜS) § 26² mõttes ([4-17-3766/25](#))

AÜS § 20 lg 1 p 5 esimese lause kohaselt on töandja kohustatud lubama ametiühingu poolt valitud esindajaid takistamatult tutvuda töötajate töökorralduse ja tingimustega ühingu, asutuses või muus organisatsioonis, kus töötab selle ametiühingu liikmeid.

Kohtupraktika järgi vastutab süüteo koosseisus kirjeldatud tegevuse eest üldjuhul iga isik, kes nii käitub, arvestades KarS §-s 24 viidatud erandeid. Kui karistusseadustiku eriosas või muus seaduses kirjeldatakse süüteo koosseisu tunnuseks toimepanija erilisi isikuomadusi, eesmärke või motiive, tuleb tegevusdelikti puhul täideviija karistusõigusliku vastutuse vältimatu eeldusena kindlaks teha vastava isikutunnuse olemasolu. Eelnevast tulenevalt saab AÜS §-s 26² sätestatud väärteo toime panna üksnes töandja.¹⁰

Kriminaalkolleegium rõhutas, et termin „töandja“ pole määratlemata õiguskäsitlus, mida saaks konkreetse kaasuse tehniliselt arvesse võttes vabalt sisustada. Töandja on TLS § 1 lg-s 1 nimetatud isik, kes võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik. Tuleb aga tähele panna, et osutatud normis määratletakse töandjat kui isikut, kelle heaks teeb teine füüsiline isik töölepingu alusel tööd ja kes on kohustatud maksma töötajale töö tegemise eest tasu. **Kui menetlusalune isik ei ole tööõigussuhte pooleks (töandjaks osutatud sätte mõttes), vaid esindab juhatuse liikmena töandjat, siis ametiühingute seaduse tähenduses on tegemist erinevate õigussubjektidega, keda ei saa ega tohi samastada. Sellises olukorras ei ole menetlusalune isik AÜS §-s 26² sätestatud väärteokoosseisu subjekt ja ta ei saa erilise isikutunnuse puudumise tõttu selle süüteo koosseisu tunnuste realiseerimise eest vastutada.**¹¹

Kriminaalkolleegium juhtis muu hulgas tähelepanu asjaolule, et ametiühingu valitud esindaja tegevuse takistamise eest karistusõiguslikku vastutust sätestav väärteokoosseis (AÜS § 26²) on normitehniliselt ebaõnnestunud. KarS § 14 lg-s 1 väljendatud spetsiaalsuspõhimõtte kohaselt vastutab juriidiline isik vaid siis, kui see on ette nähtud karistusseadustiku eriosas või muu seaduse vastavas paragrahvis. AÜS § 26² on formuleeritud ühelõikelisena ja selles ei sisaldu viidet juriidilise isiku vastutusele. Järelikult saab osutatud sätte järgi vastutada üksnes füüsiline isik. **Kuna selle väärteokoosseisu subjektiks olev füüsiline isik peab vastama erilise isikutunnusega isiku määratlusele (st ta peab olema töandja) ja vastutust väärteokatse eest ei ole sätestatud, ei saa AÜS § 26² järgi kaasnevast väärteovastutusest kõneleda juhtudel, mil AÜS § 20 lg 1 p 5 nõudeid rikutakse juriidilise isiku huvides ja/või isiku poolt, kellel selline eriline isikutunnus puudub.**¹²

Kriminaalkolleegium juhtis lahendis seadusandja tähelepanu asjaolule, et eelnevalt kirjeldatud lünka ei saa kõrvaldada seaduse tõlgendamise teel, vaid kõnealuse olukorra muutmine eeldab seadusandja aktiivset sekkumist.¹³

2.1.5. Kelmuse süüteo koosseis liisingulepingu puhul ([1-13-5173/196](#))

Lahendis 1-13-5173/196 kordas kriminaalkolleegium kelmuse ühe süüteo koosseisu elemendi – varalise kasu – põhimõtteid. Samuti selgitas kolleegium kelmuse tunnuseid liisingulepingu korral.

¹⁰ RKKKo, 5.03.2018, 4-17-3766/25, p-d 13-14. Vt ka RKKKo 3-1-1-84-16, p 40.

¹¹ RKKKo 4-17-3766/25, p 16. Vt ka RKKKo 4-16-5811/27, p 12; RKKKo 3-1-1-84-16, p 38.

¹² RKKKo 4-17-3766/25, p 17.

¹³ RKKKo 4-17-3766/25, p 17.

Kuni 1. jaanuarini 2015 kehtinud redaktsioonis eeldas kelmuse süüteo koosseis varalise kasu saamist tegelikest asjaoludest teadvalt ebaõige ettekujutuse loomise teel¹⁴. Alates 1. jaanuarist 2015 kehtivas redaktsioonis eeldab KarS § 209 teisele isikule varalise kahju tekitamist tegelikest asjaoludest teadvalt ebaõige ettekujutuse loomise teel varalise kasu saamise eesmärgil.¹⁵

Kolleegium selgitas, et **kelmusega võib olla tegemist juhul, kui juba liisingulepingu sõlmimisel ei ole liisinguvõtjal või juriidilisest isikust liisinguvõtja esindajal kavatsust lepingut täita ja ta viib liisinguandja eksitusse enda maksevõime või maksmisvalmiduse osas, tuues kaasa pettuslikult lepingulisse suhtesse astumise ja vara üleandmise. Selle olukorraga ei ole aga võrdsustatav äriühingu (ainu)osaluse ost, kui äriühingul on kohustusi, mida uus osanik ei soovi tulevikus täita.** Sel juhul ei ole alust väita, et liisinguandja tegi varakäsituse süüdistatava pettusliku teo mõjul. Tegemist ei ole ka kolmnurkkelmusega, sest äriühingu osa müümisel ei tegutsenud senised osanikud pettuse mõjul, andes pealegi üle enda vara (osa) ja sellega kaasnevad õigused ning kohustused.¹⁶

2.1.6. Süüdimõistetu arvamus vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta ([1-14-10087/66](#))

Lahendis 1-14-10087/66 analüüsis kriminaalkolleegium süüdimõistetu arvamuse õiguslikku tähendust vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise puhul.

Kriminaalkolleegium asus seisukohale, et süüdimõistetu vangistusest tingimisi ennetähtaegne vabastamine pole KarS § 76 lg 2 p 2 ja vangistuseseaduse (VangS) § 76 lg-te 1 ning 4 alusel esitatud taotluse puhul seotud elektroonilise valve kohaldamise kohustuse ega süüdimõistetu nõusolekuga. Seetõttu ei saa esimese astme kohus jätta vangla taotlust läbi vaatamata, vaid peab selle sisuliselt lahendama.¹⁷

Süüdimõistetu arvamus vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta on menetlusosalise seisukoht, millega kohus on seotud kohtumääruse põhjendamise kohustuse kaudu. Mõnel juhul võib süüdimõistetu arvamus olla argument, mida kohus ei saa ega tohi KarS § 76 lg-s 4 sätestatud asjaolude kaalumisel eirata (nt ei nõustu süüdimõistetu ennetähtaegse vabanemisega põhjusel, et tal puudub vabaduses elu- või töökoht ja see suurendab märkimisväärselt uue kuriteo toimepanemise riski). **Vastavasisulise nõusoleku puudumine ei takista vangla taotluse sisulist lahendamist ega anna alust jätta vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise küsimus otsustamata.**¹⁸

2.1.7. Juhatuse liikme poolt tehingu tegemine (ainu)osaniku nõusolekuta ([1-16-4197/76](#))

Lahendis 1-16-4197/76 selgitas kriminaalkolleegium, kas ja millistel juhtudel on juhatuse liikme poolt tehingu tegemisel nõutav (ainu)osaniku nõusolek. Selles asjas esitati äriühingu juhatuse liikmele süüdistus KarS § 201 lg 2 p 2 järgi temale usaldatud võõra vara (14 kinnistut) ebaseaduslikult kolmanda isiku kasuks pööramises. Vaidluskese taandus küsimusele, kas kinnistute kolmandate isikute kasuks pööramine ilma (ainu)osaniku nõusolekut küsimata oli

---

¹⁴ Vt varalise kasu kui tagajärje kohta ka RKKKo 3-1-1-72-10, p 12; RKKKo 3-1-1-32-11, p 8.

¹⁵ RKKKo 15.03.2018, 1-13-5173/196, p 16.1.

¹⁶ RKKKo 1-13-5173/196, p 16.2. Vt lisaks enda või kolmanda isiku vara üleandmise kohta RKKKo 3-1-1-85-11, p 37.

¹⁷ RKKKo 1-14-10087/66, p 21.

¹⁸ RKKKo 1-14-10087/66, p 23.

ebaseaduslik või mitte. Kaasuse tehioludest tulenevalt selgitas kriminaalkolleegium lahendis omastamise süüteo koosseisu tunnuseid ning juhatuse liikme esindusõiguse ulatust.

Asja võõrandamine on KarS § 201 mõttes üldjuhul ebaseaduslik, kui omaniku esindaja on asja võõrandamiseks nõusolekut andes rikkunud esindamise aluseks olevast õigussuhtest tulenevaid kohustusi. Kui süüdistatav tegutses kannatanu vara võõrandades üksnes juhatuse liikmena ega olnud osaühingu (ainu)osanik, siis on määrava tähtsusega küsimus, kas juhatuse liikmena tegutsedes pidi süüdistatav vaidlusaluste tehingute tegemiseks saama (ainu)osaniku nõusoleku.¹⁹

Juhatus liikme esindusõigust on võimalik piirata põhikirjaga (äriseadustiku (ÄS) § 181 lg 1) ja nõukogu olemasolul võib juhatuse igapäevase majandustegevuse raamest väljuvaid tehinguid teha ainult nõukogu nõusolekul (ÄS § 180 lg 4). Kriminaalkolleegium märkis, et **õigusaktidest ei tulene kohustust küsida nõukogu puudumisel tehinguteks nõusolekut osanikelt. Seega juhul, kui osaühingul puudub nõukogu ning põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti, ei ole osaühingu juhatuse liikmel kohustust saada tehinguteks osanike nõusolek.**²⁰

Lisaks juhtis kriminaalkolleegium tähelepanu sellele, et ÄS § 181 lg 3 kohaselt on osaühingu ja juhatuse liikme vahel tehtud tehing tühine, kui tehinguga ei nõustunud osanikud või nõukogu, v.a tehingud, mis tehakse osaühingu igapäevases majandustegevuses kauba või teenuse turuhinna alusel. Sama paragrahvi lõike 4 järgi ei ole juhatuse liikmel õigust esindada osaühingut tehingute tegemisel, mille puhul vastavalt seadusele otsustavad esindaja määramise eraldi osanikud või nõukogu. Kohtupraktikas on küll nimetatud sätteid laiendatud ka näiteks juhatuse liikme tehingule enda abikaasa äriühinguga, kui äriühingu osalus kuulub abikaasade ühisvarasse. **ÄS § 181 lg-test 3 ja 4 tulenevat piirangut ei saa aga kohaldada juhatuse liikme poolt äriühingu nimel tehtud tehingutele kolmandate isikutega, kelle puhul ei ole ära näidatud selget ja üheselt mõistetavat majanduslike huvide samasust.**²¹

2.1.8. Asja omandi üleandmine lühikeseks ajaks ei muuda asjaõiguslepingut automaatselt näilikuks ([4-16-9132/51](#))

Lahendis 4-16-9132/51 käsitles kriminaalkolleegiumi kogu koosseis tegevusloata tegutsemist valdkonnas, kus on nõutav tegevusluba (KarS § 372 lg 1), täpsemalt raske kütteõli tarbimisse lubamist ilma selleks vajalikku luba (vedelkütuse seaduse (VKS) § 13 lg 3) ja tagatist (VKS § 4² lg 1) omamata.

Kriminaalkolleegiumi kogu koosseis selgitas lahendis kohtupraktika ühtlustamise huvides näiliku tehingu olemust. Kriminaalkolleegiumi kogu koosseis leidis, et **asja omandi üleandmine lühikeseks ajaks, ei muuda asjaõiguslepingut veel näilikuks.** Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 89 lg 1 kohaselt on tehing näilik muu hulgas juhul, kui pooled on kokku leppinud, et tehingu tegemisel tehtud tahteavaldustel ei ole avaldatud tahte vastavaid õiguslikke tagajärgi, sest pooled tahavad üksnes jätta mulje tehingu olemasolust. TsÜS § 89 lg 2 järgi on näilik tehing tühine ja tühisel tehingul ei ole algusest peale õiguslikke tagajärgi (TsÜS § 84 lg 1). Kuigi asjaõigusleping on üldjuhul n-õ neutraalne, on Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktikas jaatatud näiteks võimalust, et see võib olla tühine vastuolu tõttu heade kommetega, kui asjaõiguslepingu enda eesmärk on ühiskonnas valitsevate arusaamade järgi ebamoraalne ja taunitav. Samamoodi võib asjaõigusleping olla ka näilik TsÜS § 89 lg 1 järgi, kui pooled on

¹⁹ RKKKo 16.02.2018, 1-16-4197/76, p-d 33–35. Vt ka RKKKo 3-1-1-42-15, p 78.

²⁰ RKKKo 1-16-4197/76, p-d 36–37.

²¹ RKKKo 1-16-4197/76, p-d 40–42. Vt ka RKKKm 3-1-1-22-17, p 55; RKTKo 3-2-1-26-17, p 10.

kokku leppinud, et tehingu tegemisel tehtud tahteavaldustel ei ole avaldatud tahteile vastavaid õiguslikke tagajärgi.²²

Seega kui on tõendatud, et pooled sõlmisid omandi üleandmise asjaõiguslepingu ja ka väljanõudeõigus loovutati, läks omand üle. Kui aga äriühingud sõlmisid asjaõiguslepingu üksnes sooviga jätta mulje omandi üleminekust, sai omandi üleandmise kokkulepe olla näilik. **Teisisõnu – kui pooled ei soovinudki väljanõudeõigust loovutada, siis sai asjaõigusleping olla näilik ja omand ei muutunud, kuna väljanõudeõigust ei loovutatud.**²³ Samas ei olene kriminaalkolleegiumi kogu koosseisu hinnangul asjaõiguslepingu näilikkusest vastutus KarS § 372 järgi.

2.2. MENETLUSÕIGUS

2.2.1. Süüdistatava varasem karistatus kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 268 lg 5 tähenduses ([1-17-1327/52](#))

Lahendis 1-17-1327/52 selgitas kriminaalkolleegiumi kogu koosseis süüdistatava varasema karistatuse tähendust KrMS § 268 lg 5 kontekstis.

KrMS § 268 lg 5 esimese lause järgi ei või kohus süüdistatavat süüdi tunnistades tugineda faktilistele asjaoludele, mis oluliselt erinevad süüdistuses või muudetud või täiendatud süüdistuses kirjeldatud tõendamiseseme asjaoludest. Kriminaalkolleegium kordas varem väljendatud seisukohta, et isiku karistusõigusliku vastutuse eelduseks saavad olla vaid süüdistuses kirjeldatud faktilised asjaolud. Seetõttu ei ole kohtul olukorras, kus süüdistus on koostatud puudulikult, võimalik süüdistuses nimetamata vastutuse eeldusi isikule omistada. Süüdistatavale etteheidetava käitumise kirjeldus tuleb esitada süüdistusakti lõpposas.²⁴

Riigikohtu kriminaalkolleegium on enda praktikas leidnud, et süüdistatava varasem karistatus süüdistusakti lõpposas märkimata jätmise korral kujutab endast faktilist asjaolu, mis erineb oluliselt süüdistuses kirjeldatud tõendamiseseme asjaoludest.²⁵ **Lahendis 1-17-1327/52 muutis kriminaalkolleegiumi kogu koosseis oma varasemat praktikat.**

Arutluse all olevas asjas leidis kriminaalkolleegium, et maakohus võis KrMS § 268 lg 5 teise lause alusel otsuse tegemisel varasemale karistatusele tugineda, sest kohtuliku uurimise käigus avaldati ja uuriti muu tõendikogumi hulgas ka karistusregistri väljavõtet ja kaitsjal polnud tõendi kohta vastuväiteid. Kuigi süüdistus esitati KarS § 118 lg 1 p 1 – § 25 lg 2 järgi, aga maakohus leidis, et süüdistatav pani toime KarS § 121 lg 2 p 3 järgi kvalifitseeritava kuriteo, siis ei sõltu varasemast karistatusest mitte isiku süüditunnistamine konkreetses eriosas sätestatud kuriteos, vaid tema teo lõplik kvalifikatsioon ja sanktsioon. Samuti ei muutu varasema karistatuse arvestamisel etteheidetava teo põhisisu. Sel põhjusel **ei kujuta varasem karistatus endast KrMS § 268 lg 5 esimeses lauses nimetatud faktilist asjaolu, mis oluliselt erineb süüdistuses kirjeldatud tõendamiseseme asjaoludest.**²⁶ Ülaltooduga muutis kriminaalkolleegiumi kogu koosseis enda varasemalt väljendatud seisukohta.²⁷

---

²² RKKKo 02.04.2018, 4-16-9132/51, p-d 22 ja 23. Vt ka RKTko 2-16-18531/27, p 12.3.

²³ RKKKo 4-16-9132/51, p 23.

²⁴ RKKKm 07.02.2018, 1-17-1327/52, p 13. Vt ka RKKKo 3-1-1-59-16, p-d 21–22.

²⁵ RKKKm 3-1-1-82-13, p-d 12–14.

²⁶ RKKKm 1-17-1327/52, p-d 16–17.

²⁷ RKKKm 1-17-1327/52, p 18. Varasema kohtupraktika järgne seisukoht väljendatud lahendi 3-1-1-82-13 p-des 12–14.

2.2.2. Alaealiste õigusrikkumistele reageerimise korra muudatused ([1-17-8281/21](#))

Kriminaalkolleegium selgitas lahendis 1-17-8281/21 alaealiste õigusrikkumistele reageerimise korras alates 1. jaanuarist 2018 kehtima hakanud muudatusi.

Kriminaalkolleegium märkis, et **mõjutusvahendi kohaldamise vajadust tuleb hinnata kohtumääruse tegemise aja seisuga**. Kui kohus peab näiteks vajalikuks kohaldada mõjutusvahendina alaealise erikooli suunamist, tuleb silmas pidada ka asjaolusid, mis võivad viidata sellele, et erikooli suunamise alused võivad olla määruse tegemise hetkeks ära langenud.²⁸

KrMS § 201 lg 2 p-des 1–6 on sätestatud kriminaalmenetluse lõpetamisel alaealisele tema nõusolekul kohaldatavad kohustused: 10–60 tundi üldkasulikku tööd, kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine või heastamine, sotsiaalprogramm, sõltuvus- või muu ravi, lepitusteenus või muu asjakohane kohustus. **Alates 1. jaanuarist 2018 muutus oluliselt alaealiste õigusrikkumistele reageerimise kord. Seoses alaealiste mõjutusvahendite seaduse kehtetuks tunnistamisega ei näe seadus enam ette võimalust pöörduda KrMS § 201 lg 2 p-des 1–6 sätestatud meetmete kohaldamiseks alaealiste komisjoni poole.** Kui prokurör peab siiski vajalikuks kuriteo toime pannud vähemalt neljateist-, kuid alla kaheksateistaastase isiku karistamist või tema suhtes KarS §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendi kohaldamist, siis saadetakse kriminaalasja materjalid kohtusse. Kui kriminaalasja sisulisel arutamisel jõutakse järeldusele, et alaealist saab mõjutada teda karistamata, kohaldab kohus KarS §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendeid. Üks mõjutusvahend on KarS § 87 lg 1 p 9 järgi ka kinnisesse lasteasutusse paigutamine, järgides sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud kinnisesse lasteasutusse paigutamise põhimõtteid (KarS § 87 lg 1 p 9). **KrMS 17. peatükk reguleerib nüüd üksnes loa andmist alaealise ennetähtaegseks vabastamiseks kinnisest lasteasutusest: menetluskorda alaealise suhtes mõjutusvahendite kohaldamiseks selles enam ette ei nähta.**²⁹

2.2.3. Jälitustoimingutega kogutud teabe tutvustamata jätmine ([1-17-7461/23](#) ja [1-17-8049/13](#))

Lahendites 1-17-7461/23 ja 1-17-8049/13 selgitas kriminaalkolleegium jälitustoimingutega kogutud teabe tutvustamise põhimõtteid ning seda, millal võib kogutud teabe tutvustamata jätta.

KrMS § 126¹³ lg-st 1 tulenevalt teavitatakse isikut jälitustoimingu ajast ja liigist ning KrMS § 126¹⁴ lg 1 esimese lause kohaselt võimaldatakse teavitatud isikul soovi korral tutvuda tema kohta kogutud andmete ja jälitustoimingu käigus tehtud teabetalletustega. **Riigil ei ole kohustust teavitada isikut tema suhtes tegemata jäetud jälitustoimingutest ja isikul pole õigust neid toiminguid puudutavate andmetega tutvuda.** Samuti märkis kriminaalkolleegium, et **KrMS § 126¹⁴ lg-s 1 nimetatud teabe tutvustamine on kaalutusotsus, mille tegemisel tuleb otsustada, kas andmete tutvustamisega kaasnev oht mõnele KrMS § 126¹⁴ lg 1 p-dega 1–7 kaitstavale hüvele kaalub konkreetsel juhul üles andmete tutvustamata jätmisega kaasneva jälitustoimingule allutatud isiku põhiõiguste riive.**³⁰

Kriminaalkolleegium selgitas, et kuigi KrMS § 126¹⁴ lg 1 p-des 1–2 ja 4–6 nimetatud andmed on jälitustoimingutega seoses ühtlasi ka korrakaitse riigisaladus riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse (RSVS) § 8 tähenduses, on seadusandja neid aluseid siiski eristanud iseseisvate tutvustamata jätmise alustena, mistõttu **juurdepääs nendele andmetele ei sõltu**

²⁸ RKKKm 07.02.2018, 1-17-8281/21, p 8. Vt ka RKKKm 1-16-7102, p 14.

²⁹ RKKKm 1-17-8281/21, p-d 11.1–11.3.

³⁰ RKKKm 18.01.2018, 1-17-7461/23, p-d 11–13.

riigisaladusele juurdepääsu õigusest riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse tähenduses. Kui RSVS § 8 p 1 kolmanda lause järgi kustub jälitustegevuse käigus kogutud teabe ning selle kogumisel kasutatud meetodeid, taktikat ja vahendeid käsitleva teabe salastatus kriminaaltoimikusse kandmise kõrval ka teabe tutvustamisel isikule, kelle suhtes jälitustoiming tehti, või isikule, kelle perekonna- või eraelu puutumatus jälitustoiminguga riivati, siis **KrMS § 126¹⁴ lg 1 p 3 peab silmas eelkõige olukorda, kus jälitustoimik sisaldab teavet, mis on riigisaladus või salastatud välisteave, sõltumata selle kogumisest jälitustoiminguga.** Kriminaalkolleegium asus seisukohale, et esmalt tuleks KrMS § 126¹⁴ alusel otsustada, kas RSVS § 8 p-s 1 nimetatud teavet isikule tutvustada, ning selle jaatamise korral kustub RSVS § 8 p 1 kolmanda lause alusel tutvustatud teabe salastatus. **Situatsioonis, kus teabe salastatuse kustumine sõltub teabe tutvustamisest, ei ole võimalik tutvustamise üle otsustamisel toetuda asjaolule, et tegemist on salastatud teabega.** Näiteks pole lubatud õigustada tutvustamata jätmist asjaoluga, et vaidlusalust teavet pole kriminaaltoimikusse võetud.³¹

2.2.4. Rahatrahvi määramine kohtuistungile mõjuva põhjuseta ilmumata jätmise eest ([1-16-10503/126](#))

Kriminaalkolleegium selgitas lahendis 1-16-10503/126 rahatrahvi määramise tingimusi ja korda mõjuva põhjuseta kohtuistungile ilmumata jätmise eest.

Kuna KrMS § 138 lg 1 alusel trahvitakse isikut menetleja kutsel ilmumata jäämise eest, on trahvimise õiguspärasuse hindamisel oluline see, kes ja mil viisil pidi süüdistatava kohtusse kutsuma.³²

KrMS § 265 lg 1 järgi kutsutakse süüdistatav kohtuistungile kutsega KrMS §-des 163–169 sätestatud korras. KrMS § 163¹ lg 3 alusel korraldab maakohtus üldkorras menetletavas kriminaalasjas süüdistatava väljakutsumise kaitsja või prokuratuur vastavalt eelistungil kokkulepitule.³³ Isiku väljakutsumisele üldmenetluses maakohtus laieneb kutse kättetoimetamise üldkord, mis on sätestatud KrMS §-s 164. Üldreegli kohaselt toimetatakse kutse kätte telefoni või muu sidevahendi abil (KrMS § 164 lg 1), kusjuures ka telefoni või sidevahendi kaudu edastatud kutse peab vastama KrMS §-s 163 märgitud nõuetele.³⁴ Poolte taotlusel võib kohus KrMS § 163¹ lg 4 alusel väljastada kutsed eelistungil, märkides kutsele KrMS § 163 lg-s 1 loetletud andmed. Lisaks peab kohus märkima kohtu alla andmise määruuses kohtusse kutsutavate isikute nimed ja kohtusse ilmumise aja, kui need on teada (KrMS § 263 p 5). **Kuigi KrMS § 265 lg 2 sätestab, et kohtu alla andmise määruuse koopia edastatakse prokurörile, kaitsjale ja süüdistatavale koos kohtukutsega, tuleb seejuures arvestada kutse maakohtus üldmenetluses menetletavas kriminaalasjas edastamise erinorme.** Kriminaalkolleegium juhtis tähelepanu sellele, et **õigusselguse huvides võiks seadusandja kaaluda KrMS § 265 lg 2 sõnastuse täiendamist.**³⁵

Eeltoodust nähtub, et süüdistatava kohtusse kutsujaks on KrMS § 138 mõttes kohus ja kohtu kutse toimetab KrMS § 163¹ lg 3 kohaselt vastavalt eelistungil kokkulepitule süüdistatavale vahetult kätte prokurör või kaitsja KrMS §-des 163 jj sätestatud korda järgides.

Rahatrahvi määramine kohtuistungile mõjuva põhjuseta ilmumata jäämise eest on KrMS § 138 lg 3 järgi võimalik üksnes juhul, kui isikule on tehtud trahvihoiatatus, v.a kui eelnev hoiatamine

³¹ RKKKm 1-17-7461/23, p-d 15–16. Vt ka RKKKo 3-1-1-14-14, p 666.

³² RKKKm 22.03.2018, 1-16-10503/126, p 7.

³³ RKKKm 1-16-10503/126, p 8.

³⁴ RKKKm 1-16-10503/126, p 8.1. Vt ka RKKKm 1-15-9213/80, p 43.

³⁵ RKKKm 1-16-10503/126, p 8.3.

ei ole võimalik või mõistlik.³⁶ Trahvihoiatusega isiku trahvimist on kriminaalkolleegium ka varasemas praktikas pidanud kriminaalmenetlusõiguse oluliseks rikkumiseks.³⁷ Kriminaalkolleegium märkis, et KrMS § 138¹ näeb ette rahatrahvi määramise korra kõigil seadustikus ettenähtud juhtudel, mitte üksnes menetleja kutsel ilmumata jäämise korral. KrMS § 163 lg 1 p 9 kohaselt tuleb kutses alati märkida ilmumata jäämise tagajärjed. Kriminaalkolleegium juhtis tähelepanu sellele, et **kuna kutse tuleb isikule kätte toimetada, peaks olema välistatud olukord, kus süüdistatava hoiatamine on kutse kättetoimetamisele vaatamata võimatu. Isiku väljakutsumise ja kutse kättetoimetamise regulatsiooni (KrMS §-d 163–168) sõnastuse ja mõttega ei ole kooskõlas ka tõlgendus, et kohtuistung toimumisest ja ilmumise kohustusest mis tahes viisil teadlikuks saanud süüdistatava hoiatamine ei ole KrMS § 138¹ lg 3 mõttes mõistlik. Ei ole alust eeldada, et kutsutu, olgu selleks või süüdistatav, kellel on kaitsja, peab teadma ilmumata jäämise tagajärgi.**³⁸

2.2.5. Vara arestimine laiendatud konfiskeerimise tagamiseks ([1-17-8625/22](#))

Lahendis 1-17-8625/22 analüüsis kriminaalkolleegium küsimust, kas KrMS § 142 lg-s 10 sätestatu kohaldub vara arestimisel süüteoga saadud vara konfiskeerimise või laiendatud konfiskeerimise tagamiseks.

KrMS § 142 lg 10 kohaselt ei kohaldata vara arestimist seaduses sätestatud varale, millele ei või täitedokumentide järgi sissenõuet pöörata.³⁹ KarS § 85 lg 1 kohaselt läheb konfiskeerimisotsuse jõustumisel konfiskeeritud vara omandiõigus automaatselt üle riigile. Seega ei ole riigil vaja teha pärast konfiskeerimisotsuse jõustumist mingeid toiminguid selleks, et riik saaks konfiskeeritud esemete omanikuks. Samastada ei saa aga konfiskeerimist (st vara omandiõiguse üleminekut konfiskeerimise adressaadilt riigile) ja vara arestimist konfiskeerimise tagamiseks. Riigil tekib omandiõigus alles konfiskeerimisotsuse jõustumisel, mistõttu enne konfiskeerimisotsuse jõustumist riigil isiku vastu mingit nõuet ei ole.⁴⁰

Kuigi vara arestimiseks tuleb kindlaks teha põhjendatud kuriteokahtlus ja konfiskeerimise tagamise abinõu kohaldamise alus, ei ole välistatud, et edasise uurimise käigus selguvad asjaolud vara konfiskeerimist siiski ei võimalda. Seega esineb tõsiselt võetav võimalus, et riik konfiskeerimise tagamiseks arestitud vara omanikuks ei saa. Mõistetavalt ei väära see vajadust takistada süüdlase rikastumist süüteoga, mistõttu on vastavate aluste olemasolul põhjendatud ka vara arestimine hilisema konfiskeerimisotsustuse täitmise tagamiseks. **Kolleegiumi hinnangul tuleneb KrMS § 142 lg-st 10, et eeltoodud eesmärk ei õigusta jätta kriminaalmenetlusele allutatud isik menetluse kestel ilma kõigist toimetulekuks vajalikest vahenditest.** Täitemenetluse seadustikus (TMS) sätestatud varale sissenõude pööramise piirangud on erandlikud ja nende eesmärk on tagada isikule ja tema ülalpeetavatele miinimumkaitse ning eluks elementaarselt vajalik (mh toit, küte jne).⁴¹

Kriminaalkolleegium juhtis tähelepanu ka asjaolule, et seadusandja on süüteoga saadud vara konfiskeerimise otsustamisel jätnud kohtule kaalutlusruumi ja erandlikel asjaoludel võib jätta vara konfiskeerimata. Nii tuleneb KarS § 83¹ lg-st 3, et süüteoga saadud vara võib jätta osaliselt või täielikult konfiskeerimata, kui konfiskeerimine oleks süüteo asjaolusid või isiku olukorda arvestades ebamõistlikult koormav. Sellele on viidatud ka kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist reguleerivas KarS § 83² lg-s 4. Kui konfiskeerida tuleks asi, millele TMS ei

³⁶ RKKKm 1-16-10503/126, p 7.

³⁷ RKKKm 1-16-10503/126, p 7. Vt ka RKKKm 3-1-1-80-16, p 15.

³⁸ RKKKm 1-16-10503/126, p 11.

³⁹ RKKKm 18.04.2018, 1-17-8625/22, p 18. Vt ka RKÜKm 3-1-2-3-12, p 53; RKTKo 3-2-1-26-13, p 11.

⁴⁰ RKKKm 1-17-8625/22, p 18. Vt ka RKKKm 3-1-1-68-16, p-d 48 ja 52.

⁴¹ RKKKm 1-17-8625/22, p 19.

lubaks täitemenetluses sissenõuet pöörata, on võimalik jätta osutatud asi konfiskeerimata ja välja mõista summa, mis vastab konfiskeerimisele kuuluva vara väärtusele.⁴²

Eelnevast tulenevalt asus kriminaalkolleegium seisukohale, et **seadusandja ei ole KrMS § 142 lg-s 10 sätestatuga eristanud vara arestimise piiranguid sõltuvalt sellest, millisel alusel kriminaalmenetluses vara arestitakse.**⁴³

2.2.6. Väärteoasja õigeks lahendamiseks oluline muu asjaolu väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 180 lg 5 mõttes ([4-16-3674/13](#))

Lahendis 4-16-3674/13 oli põhiküsimus see, kas pärast väärteoasjas isiku süüditunnistamist on teist väärteoasja arutava kohtu poolt sama väärteosündmuse mittetõendatuks lugemine käsitatav väärteoasja õigeks lahendamiseks olulise muu asjaoluna, mis võib kaasa tuua süüdistatava olukorra kergendamise VTMS § 180 p 5 mõttes.

Esmalt juhtis kriminaalkolleegium tähelepanu sellele, et VTMS § 180 p-ga 5 *mutatis mutandis* samasisuline teistmise alus on sätestatud KrMS § 366 p-s 5. Riigikohtu kriminaalkolleegium on varasemas praktikas korduvalt väljendanud seisukohta, et KrMS § 366 p-s 5 nimetatud teistmise alus kriminaalasja õigeks lahendamiseks muu oluline asjaolu, mis võib kaasa tuua süüdimõistetud või kolmanda isiku olukorra kergendamise saab olla üksnes faktiline asjaolu.⁴⁴ Lisaks on Riigikohtu üldkogu varasemalt väljendanud seisukohta, et **sellise faktilise asjaoluna KrMS § 366 p 5 mõttes ei ole käsitatav teist kohtuasja arutava kohtu poolt antav õiguslik hinnang, mille kohaselt ei ole sama süüteo-sündmuse aset leidmine piisavalt tõendatud.**⁴⁵

Kuna VTMS § 180 p-s 5 ja KrMS § 366 p-s 5 sätestatud teistmise alused on analoogsed, on kriminaalkolleegiumi hinnangul KrMS § 366 p 5 kontekstis väljendatud seisukohad asjakohased ka VTMS § 180 p 5 sisustamisel. **VTMS § 180 p-s 5 kirjeldatud muu olulise asjaoluna tuleb mõista vaid faktilisi asjaolusid, millena ei saa aga käsitada teist kohtuasja arutava kohtu antavat õiguslikku hinnangut, mille kohaselt ei ole süüteo-sündmus piisavalt tõendatud. Järelikult pärast ühes väärteoasjas isiku süüditunnistamist ei ole teist väärteoasja arutanud kohtu poolt sellesama väärteo-sündmuse tuvastamatuks lugemine käsitatav faktilise asjaoluna VTMS § 180 p 5 mõttes.**⁴⁶

2.2.7. VTMS § 180 vastavus põhiseadusele osas, milles see ei näe teistmise alusena ette teises väärteoasjas jõustunud kohtuotsusega kindlaks tehtud asjaolu ([4-16-3674/13](#))

Lahendis 4-16-3674/13 taotles teistmisavalduse esitaja, et VTMS § 180 tuleb tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles see ei näe teistmise alusena ette väärteoasjas jõustunud kohtuotsusega kindlaks tehtud asjaolu, mis tooks teises väärteoasjas kaasa väärteomenetluse lõpetamise teos väärteotunnuste puudumise tõttu.

Kriminaalkolleegium rõhutas, et väärteomenetluses süüditunnistamisega ei kaasne üldjuhul nii kaalukat põhiõiguste riivet kui isiku süüditunnistamisel kriminaalmenetluses. Seetõttu ei ole iseenesest välistatud, et väärteomenetluses nähakse ette kriminaalmenetlusega võrreldes kitsamad teistmise alused. Sellest tulenevalt ei ole kriminaalmenetluse seadustikus esineva teistmise aluse väärteomenetluse seadustikus sätestamata jätmine automaatselt käsitatav isiku

---

⁴² RKKKm 1-17-8625/22, p 20.

⁴³ RKKKm 1-17-8625/22, p 20.

⁴⁴ RKKKo 25.04.2018, 4-16-3674/13, p 6.1. Vt ka RKKKo 3-1-2-1-17, p 11; RKKKo 3-1-2-1-12, p 9 koos edasiste viidetega.

⁴⁵ RKKKo 4-16-3674/13, p 6.1. Vt ka RKÜKo 3-1-2-2-11, p-d 39–46.

⁴⁶ RKKKo 4-16-3674/13, p 6.2.

põhiõiguste ebaproportsionaalse riivena. See aga ei tähenda, et üksikjuhtumil ei võiks teatud teistmise aluse puudumisega kaasneda isiku põhiõiguste ebaproportsionaalne riive. **Olukorras, kus isikut karistatakse kergemaliigilise karistuse – rahatrahviga – ja sedagi võrdlemisi väikeses ulatuses, ei saa rääkida sellisest põhiõiguste riivist, mis kaaluks üles riive eesmärgi, s.o vajaduse tagada õiguskindlust ja õigusrahu.**⁴⁷

2.2.8. Teo toimepanemise aja ja koha kajastamine vääртеoprotokollis ([4-17-3969/37](#))

Lahendis 4-17-3969/37 selgitas kriminaalkolleegium muu hulgas teo toimepanemise aja ja koha vääртеoprotokollis kajastamise põhimõtteid.

VTMS § 69 lg 2 p 1 kohaselt märgitakse vääртеoprotokollis lisaks vääртеo lühikesele kirjeldusele ka teo toimepanemise aeg ja koht. Teo toimepanemise aja ja koha näitamine on vajalik nii kaitseõiguse teostamise, jurisdiktsiooni kui ka võimaliku aegumise kontrolliks. Võimalikke kahtlusi teo toimepanemise ajas või kohas tuleb seejuures *in dubio pro reo* põhimõtte kohaselt tõlgendada isiku kasuks.⁴⁸ Kriminaalkolleegium rõhutas, et kuigi VTMS § 150 lg 1 kohaselt ei ole VTMS § 69 lg 2 p 1 nõuete rikkumine iseenesest alati vääртеomenetlusõiguse oluline rikkumine, võib see sõltuvalt asjaoludest olla vääртеomenetlusõiguse oluline rikkumine VTMS § 150 lg 2 mõttes.⁴⁹

Lisaks selgitas kriminaalkolleegium, et vääртеoprotokollis või süüdistuses teo kirjeldamisel sõltub süüteo toimepanemise aja fikseerimine kindla ajahetkena või ajavahemikuna ja see, milline võib olla selle ajavahemiku pikkus, konkreetse süüteoasja tehivoludest. Ka kuriteo toimepanemise koha kirjelduse täpsus sõltub konkreetse kuriteo asjaoludest ning kuriteo sündmuse tuvastamiseks ei ole alati tingimata vajalik, et teo toimepanemise koht oleks tuvastatud aadressi täpsusega või looduses meetri täpsusega. **Süüteo toimepanemise koht peab olema kindlaks määratud sellise täpsusega, et süüdistataval oleks võimalus aru saada, millist konkreetset tegu talle ette heidetakse, ning esitada soovi korral põhjendusi, miks ta seda tegu toime panna ei saanud.**⁵⁰

---

⁴⁷ RKKKo 4-16-3674/13, p 11.

⁴⁸ RKKKo 21.03.2018, 4-17-3969/37, p 7.1. Vt ka RKKKo 3-1-1-37-16, p 9.

⁴⁹ RKKKo 4-17-3969/37, p 7.1. Vt ka RKKKo 3-1-1-119-12, p 6; RKKKo 3-1-1-23-15, p 49.

⁵⁰ RKKKo 4-17-3969/37, p 7.2. Vt ka RKKKo 3-1-1-45-07, p 10.